Vapaa Sivistystyö ry

Eduskunnan Hallintovaliokunta

Vapaa Sivistystyö ry lausunto Hallituksen esitykseksi eduskunnalle kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi HE74/2026 vp

Vapaa Sivistystyö ry (tässä VST ry) kiittää mahdollisuudesta lausua kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyvistä laeiksi (HE74/2026 vp).

Hallituksen esitys kumoaa vapaan sivistystyön oppilaitosten lakisääteisen aseman kotoutumiskoulutuksen järjestäjinä kun koulutus kavennetaan pelkäksi työvoima-koulutukseksi. **Nykyisestä vst-laista poistetaan kotoutumiskoulutustehtävä ja siihen kohdennettu valtionosuus vapaan sivistystyön oppilaitoksilta (9 § ja 10 §).**

Lakiesityksessä kotoutumiskoulutus rajataan yksinomaan työvoimakoulutukseksi (26 § ja 27 §) ja kotoutujien omaehtoinen osallistuminen vapaan sivistystyön koulutukseen estetään (30 §). Kotoutujien pääsy vapaan sivistystyön omaehtoiseen koulutukseen pitää säilyttää.

Yleensä voidaan todeta että vapaan sivistystyön oppilaitokset hoitavat nykyistä lakisääteistä tehtävää kototutumiskoulutuksissa saavutettavasti ja maan laajuisesti. Tätä tehtävää ei pitäisi poistaa nykyisestä vapaan sivistystyön laista eikä oppivelvollisuuslaista. Vapaan sivistystyön oppilaitokset kattavat koko maan, mutta hallituksen esityksessä vapaan sivistystyön oppilaitosten lakisääteisten kotoutumiskoulutusten kumoamisen vaikutukset tulevat näkymään jopa oppilaitosverkoston harvennuksena.

Karvin julkaisussa *Maahanmuuttajien koulutuspolut - Arviointi vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksesta, aikuisten perusopetuksesta ja ammatillisen koulutuksen kielitaitovaatimusten joustavoittamisesta* todettiin, että arviointitulosten mukaan vapaan sivistystyön oppilaitokset olivat ottaneet hyvin haltuunsa uuden koulutustehtävän. Vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksen ja aikuisten perusopetuksen valtionosuusjärjestelmät ovat arvioinnin tulosten mukaan toimivat.

Toisaalta nykyisessä hallituksen esityksessä mainitaan, että työvoimakoulutuksena järjestetyn kotoutumiskoulutuksen osalta vastaavaa ulkoista arviointia ei ole tehty muutoin kuin Valtiontalouden tarkastusviraston kotoutumiskoulutusta koskeneen tarkastuksen muodossa.

Sivistykselliset oikeudet eivät välttämättä toteudu kotoutumiskoulutuksissa uuden lakiesityksen kuvaamalla tavalla – esimerkkinä yli 40-vuotiaat kotoutujat vailla tarvittavia perustaitoja. VST ry ehdottaa, että ikäraja ei koskisi aikuisten perusopetuksen alkuvaihetta, jolloin myös oikeus perustaitoihin säilyisi.

Vapaa Sivistystyö ry

HE:n kohdassa 12.4 lausutaan: ”Esityksellä edistettäisiin sivistyksellisten oikeuksien toteutumista. Kotoutumiskoulutus ja muut kotoutumista edistävät koulutukset olisivat, kuten nykyisinkin, keskeinen osa kunnan ja työvoimaviranomaisen kotoutumisohjelmaa.”

Perustuslaissa §16.2 todetaan: *Jokaiselle on yhtäläinen mahdollisuus saada kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä.* Tämä ei rajoitu pelkästään peruskouluun, vaan se koskee jokaista elinikäistä oppijaa, myös kotoutujia.

VST ry ehdottaa pidempää siirtymäaikaa lakimuutoksen hyväksymiseksi. Jos laki astuu voimaan 1.1.2027, ei anneta oppilaitoksille ja järjestöille riittävää aikaa sopeutumiseen.

Helsingissä 21.5.2026

Hallitus psta **Björn Wallén**, *puheenjohtaja*